

Nekaj pogledov na rabo vejice v slovenščini in francoščini

Sonia Vaupot

Résumé

Élément essentiel de la communication écrite, la ponctuation fait partie intégrante du système de signes que constitue la langue écrite. La virgule est un signe de ponctuation dont l'écriture est systématisée et relève de règles bien définies. En français et en slovène, l'usage de la virgule diffère parfois, causant des hésitations parmi les apprenants slovènes ou des erreurs au moment de son emploi en français. Dans cet article, nous proposons d'analyser les différents emplois de la virgule, dans les deux langues, afin de mettre en évidence les aspects communs et distinctifs.

Ključne besede: vejica, slovenščina, francoščina, pravopis, slovnica

1 UVOD

Članek prinaša jezikoslovno usmerjeno kontrastivno analizo slovenske in francoske vejice. Poskuša pokazati težave, na katere trčimo pri prevajanju oz. poučevanju francoščine. Napake, ki jih srečujemo pri študentih, kadar prevajajo slovenska avtentična besedila v francoščino, so nas spodbudile k temu, da se v članku posvečamo podobnostim in razlikam rabe vejice v slovenskem in v francoskem jeziku. Podajamo kratek pregled obravnave slovenske vejice in ugotavljamo, kakšna je njena raba v francoščini. Pri tem bomo izhajali iz nekaterih slovenskih pravopisnih pravil, katerim bomo dodali razlago, ki bo opozorila na podobnost oz. razlike med slovenskim in francoskim pravopisnim sistemom. Najprej bomo pokazali najpogostejše napake, ki se pojavljajo pri bodočih prevajalcih. Potem bomo na kratko definirali vlogo in funkcije vejice. Ker neskladenjska vejica ne povzroča večjih težav, bomo pri kontrastivni analizi pozornost namenili skladenjski vejici, in sicer v priredju in podredju. Ker so osnovna pravila glede rabe vejice pri obeh jezikih večinoma jasno opredeljena in ne želimo npr. ugotavljati, katere napake so najbolj pogoste, naša analiza ne bo temeljila na primerih iz francosko-slovenskega vzporednega korpusa. Primeri bodo ilustrirali kontrastivno rabo vejice in so povzeti iz prevodov študentov, časopisnih člankov, pravopisa in slovnice. Ker je tematika kompleksna predvsem v slovenščini, je naš namen postaviti splošne kontrastivne temelje, da bi bolje razumeli napake študentov v smislu vprašanj, kaj povzroča največ težav, kakšna je narava teh težav, ali nastajajo napake zaradi transferja oz. interferenc s slovenščino ali nepoznavanja pravopisa, ter za nadaljnjo natančnejšo raziskavo o tej tematiki. Na tej ravni želimo najprej preveriti obsežnost razlik med obema jezikoma predvsem pri skladenjski vejici (Katere razlike so najbolj pogoste? Pri priredju ali pri podredju?) ter katera funkcija prevladuje pri francoski vejici in kakšen vpliv ima to na prevajanje.

2 RABA VEJICE PRI PREVAJANJU V FRANCOŠČINO

Prevajanje je večšina, ki zahteva poleg dobrega poznavanja obeh jezikov tudi občutek za jezik in izkušnje. V obeh jezikih »z besedilom izražamo svoj odnos do bralca« in da je ta »podcenjujoč, če ne poskrbimo za čist jezik, še posebej če jezikovne napake motijo branje« (Dermol Hvala 2002: 155). Pri prevajanju besedil so elementi, ki zahtevajo predhodno znanje, med drugim je pomembna tudi raba vejice. Kot pokaže spodnja tabela, lahko pri prevajanju hitro pride do napake. Vejica kot ločilo je v sistemu slovenskega in francoskega knjižnega jezika nujno potrebna in ima v obeh sistemih natančno določeno mesto.

Študenti običajno zelo dobro poznajo izvorni jezik, torej slovenščino – v pisani in govornjeni obliki. Pri novepečenih prevajalcih v francoščino pa je opaziti

ponavljajoče se napake tudi pri rabi vejice, verjetno zaradi slabega poznavanja pravopisnih pravil ali zaradi premočnega vpliva maternega jezika. Določene napake delujejo zasidrane v podzavesti in jih je treba odpraviti s ponavljajočimi se vajami. Spodnja tabela prikazuje nekatere pogoste težave in napake slovenskih študentov pri prevajanju v francoščino. Pri tem se bomo osredotočili samo na napačno rabo vejice in ne na ustreznost prevoda.

Tabela 1: Primeri ustrezne in neustrezne rabe vejice

Izvirnik	Neustrezna raba vejice	Ustrezna raba vejice
(a) Zato ju je Bog kaznoval in (...)	Par conséquent Dieu les punit et (...)	Par conséquent, Dieu les punit et (...)
(b) Narod ju je rad obiskoval, saj sta bili darežljivi.	Les gens aimaient leur rendre visite car elles étaient généreuses.	Les gens aimaient leur rendre visite, car elles étaient généreuses.
(c) S svojo planinsko družino so proučili (...)	En compagnie de ses amis alpinistes il examina (...)	En compagnie de ses amis alpinistes, il examina (...)
(č) Blizu Škofje Loke izvira potok Suha (...)	Près de Škofja Loka le ruisseau Suha prend sa source (...)	Près de Škofja Loka, le ruisseau Suha prend sa source (...)
(d) Na Dunaju je bil 12. junija 1908 sprevod (...)	Le 12 juin 1908 à Vienne un cortège (...)	Le 12 juin 1908, à Vienne, un cortège (...)
(e) Društvo je s svojo vedno kritično in ustvarjalno vlogo mnogo prispevalo k pomembnim spremembam.	L'Association dans son rôle critique et créateur a contribué aux nombreux changements importants.	L'Association, dans son rôle critique et créateur, a contribué à d'importants changements.
(f) Obara iz teletine je stara slovenska jed, v katero lahko zakuhamo (...)	La fricassée de veau est un vieux plat slovène, qu'on peut servir avec (...)	La fricassée de veau est un vieux plat slovène qu'on peut servir avec (...)
(g) Francoski otroci Božička pričakajo tako, da mu nastavijo svoje čevlje, kamor položi darila.	Les petits Français mettent leurs chaussures, pour que le Père Noël puisse y déposer les cadeaux.	Les petits Français mettent leurs chaussures (...) pour que le Père Noël puisse y déposer des cadeaux.
(h) Deželo je izredno težko najti, ker ni ustreznih prometnih zvez, razen tega tudi ni označena na zemljevidih iz preprostege razloga, ker (...)	Le pays est très compliqué à trouver, parce qu'il n'existe pas de transport organisé, on ne peut pas le trouver sur la carte, simplement, parce que, (...).	Le pays est très compliqué à trouver parce qu'il n'existe pas de transport organisé. On ne peut pas le trouver simplement sur la carte, car (...).

Najpogostejše težave in napake študentov pri prevajanju se kažejo pri tem, da v francoščini vejice ne uporabijo pri priredju (primer a in b), v prostem stavku, kjer se vejica v francoščini pojavlja pri besednem redu, ki odstopa od običajne sheme osebok – povedek – predmet – prislovno določilo, to je kadar je prislovno določilo na začetku ali sredi stavka (primeri c, č in d) ali v primeru apozicije (primer e). Nasprotno pa radi uporabijo vejico po slovenskih pravilih pri francoskem podredju, kjer ta ni običajna (primeri f, g in h). Radi bi tudi opozorili, da primer (a) prikazuje v slovenščini priredno navezavo s povezovalcem *zato* po končnem ločilu in za prirednim veznikom v tem primeru ni vejice – v nasprotju s slovenščino pa primer (a) v francoščini zahteva rabo vejice za konektorjem oziroma povezovalcem *par conséquent*.

Načeloma imata francoska in slovenska vejica velikokrat podobno rabo. Slovenski jezikovni priročniki nas npr. opozarjajo, da je vejica »na obeh straneh stavka« (SP 2001, § 301: 36) ali da vejico pišemo, »če jo zahteva vrinjeni ali vmesni stavek (...)« (ibid., § 321: 38). Isto pravilo velja za francoščino, predvsem kadar je stavek dolg, na kar kažeta spodnja primera, kjer se vejica postavi zaradi pristavka oziroma apozicije:

Uporabniki, ki bodo na portal MojeDelo.com vnesli in aktivirali svoj življenjepiš, naj iz njega izpustijo tiste podatke, za katere ne želijo (...). (<http://www.mojedelo.com/pogoji-uporabe>)

Le Monde interactif, société éditrice du site Le Monde.fr et des applications mobiles sous la marque Le Monde, respecte la vie privée de ses utilisateurs (...). (http://www.lemonde.fr/service/conditions_generales_de_vente.html)

Torej nas zanima, kaj povzroča največ težav pri rabi vejice v francoščini in na katerih mestih v povedi. Za skladenjsko vejico se nekatera pravila v slovenščini in francoščini vendarle razlikujejo. Stavek, ki se v francoščini začne takole: »Près de Škofja Loka, le ruisseau...« je v slovenščini: »Blizu Škofje Loke izvira potok Suha...«. V francoščini prislovnemu določilu, ki je na začetku stavka, praviloma sledi vejica, razen če prihaja do premika osebka za glagolsko obliko (*inversion du sujet*). V slovenščini velja pravilo, da se vejice v prostem stavku nikoli ne postavi med prislovno določilo in pomožni glagol. Ne glede na kompleksnost prislovnega določila tega od povedka torej ne ločujemo z vejico. Obstajajo tudi drugi primeri. V tabeli je iz slovenskega primera (h) razvidno, da je prilastkov odvisnik »zakoličen na obeh straneh z vejico« (Moljk 1991: 22) oziroma da je pri tem odvisniku treba »še posebej paziti na vejice, kadar razdvaja glavni/nadredni stavek, tedaj sta vejici dve: pred odvisnikom in za njim« (Pavlin Povodnik 1993: 90). Vendar kot kaže isti primer v francoskem jeziku, se v francoščini ne postavlja vejice med dele povedi, ki so tesno povezani med seboj. Poglejmo torej, kje so med jezika pri stavi vejice podobnosti oz. razlike.

3 KRATEK TEORETIČNI POGLED

Francoski slovníčar Grevisse (Grevisse et al. 2008: 130) definira ločila kot »l'ensemble des signes conventionnels qui servent à indiquer, dans l'écrit, des faits de la langue orale comme les pauses et l'intonation, ou à marquer certaines coupures et certains liens logiques«. Za slovenski jezik je uporaba ločil natančno popisana v Slovenskem pravopisu (2001). Tam se omenja, da so to »enodelna ali dvodelna nečrkovna znamenja«. Ločila so lahko na koncu povedi in so končna oz. na koncu delov povedi ali nekončna. Ta stojijo sredi povedi, zaznamujejo nekončno intonacijo oziroma krajše premore znotraj povedi ter členijo poved na smiselne dele.

Vejica je nekončno ločilo, s katerim ločimo smiselne dele povedi: npr. naštevalne enote v enostavni povedi; stavke v večstavni povedi; členkovne, medmetne pastavke; dodatno polstavčno pojasnilo oziroma opis in vrinjeno sporočevalčevo mnenje. Slovenski pravopis dodaja, da »/p/rvo vrsto rabe ločil imenujemo skladenjsko, drugo neskladenjsko« (ibid.). *Skladenjska vejica* zaznamuje »tonski potek, premore, vrste stavkov, povedi ipd.«, *neskladenjska vejica* pa »okrajšave besed in besedila, vrstilstnost števnikov, kratnost prislovov, zapisanih s številkami, idp.« (SP 2001, § 227–228: 30).

V francoščini ima vejica vsaj tri funkcije: skladenjsko (*fonction syntaxique*), komunikacijsko (*fonction suprasegmentale*) ali semantično (*valeur sémantique*). Prva ima pomembno vlogo pri strukturi stavka ter ločevalno in organizacijsko vlogo, druga je večinoma povezana z govorom in njegovim zapisovanjem ter ima vlogo pri razumevanju stavka oz. delitvi tema-rema, tretja ima bolj ekspresivno neobvezno rabo in je vezana na pomen. Te funkcije se lahko prepletajo med seboj, L.G. Védénina (1980: 65–66) navaja, da »la virgule qui est un signe syntaxique peut être mise au service de la sémantique comme indicateur des rapports logiques entre le déterminant (proposition relative) et son déterminé (antécédent)«. Seveda bi francoski vejici lahko še dodali druge funkcije, kot so prozodična, stilistična, itd., ampak to ni predmet te raziskave. Te funkcije so sicer razvidne tudi iz rabe v slovenskem jeziku, vendar jih pravopis ne obravnava posebej.

4 SKLADENJSKA VEJICA

»Skladenjska vejica /je/ v knjižni slovenščini visoko normativno ločilo s skoraj nikakršno sporočanjso poljubnostjo (na določenih mestih skladenjskega razmerja samo ali je ali pa je ni)« (Korošec 1994: 303). Slovenska vejica torej zaznamuje določena skladenjska razmerja »in teh je v slovenščini praviloma končna množica« (Korošec 2003: 247). Pri obeh obravnavanih jezikih je skladenjska vejica povezana s stavčno zgradbo, pomenom in vezniki.

4.1 Priredje

Pri slovenskem priredju večinoma vejice ne pišemo pred :

- vezalnimi vezniki *in, ter, pa*
- ločilnim veznikom *ali, bodisi*
- drugim delom dvodelnih veznikov *ne – ne, niti – niti*
- primerjanim veznikom *kakor, kot, ko*, če veznik ne uvaja odvisnika

Če pri francoskem in slovenskem priredju, kot kažejo naslednji primeri, večinoma ne prihaja do odstopanj, le-ta vendarle obstajajo.

4.1.1 *In*

Vezalno priredni *in* lahko povezuje dva skladenjsko enakovredna stavčna člena ali stavka, kjer gre lahko za priredno zložene stavke, lahko pa tudi odvisnike iste stopnje. Raba vejice v vezalnem priredju se v francoščini in slovenščini pogosto ne razlikuje:

- Priporočil me je in napravil predpogodbo z Bostonom.*
- Le chercheur estime que ces types d'expériences sont complexes et recommande de ne mener que des études à base d'observations.*

So tudi primeri, ko vezalni veznik *in* »nadomesti veznik kake druge vrste, npr. protivne, posledične ipd.« (Toporišič 1982: 202). V tem primeru »pride do svojevrstne oživitve razmerja med vsebinama obeh tako povezanih členov« (ibid). Veznik *in* tako prevzame skladenjske vloge veznikov, ki bi bili na tem mestu stilno nezaznamovani, ter obenem pred seboj zahteva vejico, ki jo stavimo npr. pred *in*, »kadar ima protivni ali sklepalni pomen« (Cedilnik 1995: 46). Pred veznikom *in* pišemo vejico tudi, »če veznik *in* stoji v posledičnem priredju, kjer kaže drugi del sklep ali posledico, ki izhaja iz prvega dela« (Moljk 1991: 55). Veznik *in* torej nadomešča posledični veznik *zato*:

- Bilo nas je devet, in (=zato) eden je moral od doma.* (SP 2001, §310: 37)

S protivnim ali posledičnim pomenom v francoščini tudi ne pišemo vejic pred *in*, medtem ko uporabimo vejico pri enakovrednih veznikih *mais* (protivno priredje) ter *donc* (posledično priredje).

- Je lui ai parlé et ce n'était pas agréable pour moi* (= Je lui ai parlé, mais ce n'était pas agréable pour moi).
- Julie ne se sent pas bien et elle n'ira pas au cinéma* (= Julie ne se sent pas bien, donc elle n'ira pas au cinéma).

Vejico pred *in* v francoščini uporabimo izjemoma, ko npr. gre za več kot dvakratno ponavljanje (*Vous devez apporter et votre passeport, et votre argent, et votre billet d'avion*) ali če sta osebka različna (*Frédéric étudie, et Julie va au cinéma*) oziroma kot prikazuje spodnji primer, če je stavek dolg in bi večkratna prisotnost veznika *et* lahko pripeljala do nesporazuma ali nejasnosti:

- (e) *Eric Botton, son président et fondateur, a confié à la banque Bryan Garnier la cession de son entreprise, qui compte dix boutiques en France et une en Belgique, et réalise 25 millions d'euros de chiffre d'affaires et 5 millions d'euros (...).* (Vulser 2014)

Torej obstajajo v obeh jezikih primeri, kjer lahko tudi pred veznikom *in* v določenih pogojih stoji vejica. V francoščini je lahko v tem primeru raba vejice stilistične narave, medtem ko je v slovenščini skladijsko določena, kar pomeni, da je lahko potencialen izvor napak pri prevajanju v francoščino.

4.1.2 *In sicer*

Običajno postavimo vejico pred slovenskem veznikom pojasnjevalnega priredja *in sicer*:

- (a) Človek mora uživati tako nasičene kot nenasičene maščobne kisline, *in sicer v določenem razmerju ...* (VIP 2014: 31)

Ko veznik *in* nastopa kot del večbesednega veznika, »takrat ne opravlja več vloge veznika vezalnega priredja, ampak govorimo o dveh veznikih pojasnjevalnega priredja, to sta *in to* ter *in sicer*. Pred njima vedno stoji desnosmerna vejica« (Kalin Golob 2001: 26). V francoščini se prav tako običajno postavlja vejico pred večbesedna veznika *à savoir* ali *c'est-à-dire*.

- (b) *A l'opposé, vous avez Arte qui développe une politique éditoriale en parfaite cohérence avec l'ensemble de sa programmation, à savoir (c'est-à-dire) des séries d'auteur, plus proches du documentaire, comme « Les Invisibles » (...).* (Rousseau 2014)

4.1.3 *Ali*

Veznik *ali* je v slovenščini večfunkcijski. Lahko nastopa kot veznik protivnega priredja (starinsko) ali ločnega priredja. Slovenski pravopis (2001) navaja različne primere rabe, raba (a) je protivna in starinska, raba (b) ločna:

- (a) *Veliko si je prizadeval, ali uspeha ni bilo.* (ibid. § 308: 37)
 (b) *Ali delaj doma ali pojdi v svet* (ibid. § 319: 37)

Vejica pred veznikom *ali* je povezana s skladnjo in s pomenom. V slovenskih priročnikih najdemo npr., da »/p/red ločnim ali ne pišemo vejice, razen če jo zahteva vmesni odvisni stavek ali kaj podobnega« (Žagar 2001: 149), ali »/v/ vejice ne pišemo, če so stavki v poved vezani z ločnimi vezniki: ali (pa), ali – ali (pa), oziroma, bodisi – bodisi« (Skaza 2000: 131) oz. lahko nastopa tudi kot podredni veznik. V primeru (a) *ali* pomeni *vendar* ali *toda* (= fr. *mais*). Veznik *mais* večinoma uporablja vejico, izjema so krajši elementi: »Lorsque les éléments unis par *mais* sont brefs, la virgule peut manquer« (Grevisse 2007: §124b). Toda naslednji primer kaže, da je raba bolj kompleksna: »*Deux ans que je cherche dans le coin mais sans succès*« je naslov članka, ki je izšel v časopisu *Le Parisien* (26.04.2013). V samem članku pa najdemo zelo podoben stavek, toda z vejico: *Ça fait deux ans que je cherche dans le coin, mais sans succès*. Pri prvem primeru je situacija omiljena v primerjavi z drugim primerom, kjer je opozicija poudarjena ne samo z rabo vejice pred *mais*, ampak že na začetku stavka »*Ça fait... que*«.

Tako kot v primeru (b), spodnji primer (c) v francoščini ne uporablja vejice, ker gre za strukturo »Que... ou...ou«. Pri primeru (č) pa se običajno rabi vejico:

- (c) *Que le tour du soleil ou commence ou s'achève*. (Lamartine 1820:14)
 (č) *Ou vous obéirez, ou vous serez puni!*

Francoščina vejico večinoma uporablja, kadar je poved slovnično kompleksna (torej gre za periodo zelo dolge zložene povedi oz. za večje število povedkov, več vrinjenih stavkov, itd.), sta dva različna osebka ali je drugi segment stavka pred *ou* poudarjen (pri spodnjem primeru (d), veznik *ou* = *ou encore*):

- (d) *... (à moins que le rapport n'ait diminué de manière substantielle et constante et atteint un niveau proche de la valeur de référence, ou que le dépassement de la valeur de référence ne soit qu'exceptionnel et temporaire et que ledit rapport ne reste proche de la valeur de référence)...*
 (Commission européenne, Bruxelles, le 15.6.2010, SEC(2010) 746 final)

Kot zaključek želimo dodati, da se vejica praviloma uporablja pri francoskih enobesednih veznikih *car*, *donc*, *soit* itd. (Grevisse 2007: 123–124), kot v primeru *Les gens aimaient leur rendre visite, car elles étaient généreuses*. Obstajajo tudi primeri, kjer se vejice ne rabi. V francoščini npr. pred veznikom *donc* ne postavljamo vejice, če je ta stilno zaznamovan oz. če izraža kakšno čustvo, kot na primer ironija, neučakanost itd. V tem primeru je vloga *donc* prislovna. (*Laisse-le donc faire à sa tête*) ali pri vprašalni obliki (*Qu'y a-t-il donc de si choquant dans ce film?*). Z izjemo poudarjanja ali stilne zaznamovanosti, ki zahtevata drugačno rabo pri obeh jezikih, so pri priredju pravila za rabo vejice v francoščini in slovenščini primerljiva.

4.2 Podredje

Slovenski jezikovni priročniki nas sicer opozarjajo na različne položaje odvisnika glede na glavni stavek, a položaj ne vpliva na rabo vejice, kar je v prvem stavku § 325 zapisano tudi v novem pravopisu. Pri podredju pogosto prihaja do napak pri prevajanju v francoščino.

4.2.1 Vejica in odvisniki

Okoliščinski odvisniki dopolnjujejo povedek s podatki o okoliščinah (kraju, času, načinu, vzroku, itd.) dejanja, stanja oz. poteka, izraženega v povedku. V slovenščini je vejica prisotna za prvim večbesednim, praviloma podredno zloženim osnovnim stavčnim členom, bodisi osebkom, prislovnim določilom ali predmetom, kateremu v govoru sledi premor (Majdič 2004: 146). V francoščini običajno dodamo vejico, kadar je odvisnik pred glavnim stavkom:

Kadar dežuje, ne hodim ven.

Quand il pleut, je ne sors pas.

Je ne sors pas quand il pleut.

Tudi pri drugačnem vrstnem redu francoščina ne uporablja vejice:

Pregledal je prevod, preden je bil natisnjen.

Il a relu la traduction avant qu'elle ne soit imprimée. (Jereb 2009: 220)

Razstavo so podaljšali, tako da jo bomo lahko videli.

L'exposition a été prolongée de sorte que nous pourrons la voir. (ibid.: 227)

Prilastkovi odvisniki so »prilastki v obliki stavkov«, ki jih najpogosteje uvajata »oziralna pridevniška zaimka *ki* in *kateri*« (Žagar 2001: 134). Poleg obeh oziralnih zaimkov lahko prilastkove odvisnike uvaja tudi veznik *da*:

Strašna mu je bila misel, da bo tepen. (SP 2001, § 325: 38)

V francoščini pred *ki*-stavki (oziralni odvisniki) in *da*-stavki (dopolnjevalni odvisniki) ter ostalimi odvisniki »*ko*, *ker*, *če* itd.«, prav tako skladijska vejica »ne skače«:

Berem knjigo, ki si mi jo posodil.

Je lis le livre que tu m'as prêté. (Jereb 2009: 211)

Zdi se mi, da pretirava.

Je trouve qu'il exagère. (ibid.: 212)

4.2.2 Razlike v vlogi vejice v slovenščini in francoščini

Kot smo prej omenili, je v slovenščini odvisnik vedno ločen z vejico od glavnega stavka, v slovenščini pa vejica lahko stoji:

- (a) pred glavnim stavkom: *Ko pride mrak, se ozračje ohladi.*
- (b) oziroma je vrinjena v glavni stavek: *Cesta, po kateri hodimo, je makadamska.*
- (c) ali za njim: *Poklič me, ko boš gotov.*

V primeru (b) v francoščini ne bi uporabili vejice: *la voiture que j'utilise est au nom de mes parents.* V primerih (a in spodnji č) se vejica uporablja tudi v francoščini, čeprav ta vrstni red ni najbolj običajen, ker poudarja prislovni odvisnik. Tudi v francoščini odvisnik, ki stoji na začetku stavka, z vejico ločimo od nadrednega stavka:

- (č) *Quand il a pris la direction de Big Love Records à la fin des années 1990, il proposait principalement des CD.* (Siclier: 2014)

Na splošno v francoščini vejico uporabimo za ločevanje pojasnjevalnega oziralnega odvisnika, kadar npr. želimo preprečiti dvoumnost: (d) *Les ouvriers, qui étaient mécontents, ont fait la grève.* Imamo torej semantično spremembo pomena, kjer posebna značilnost (brez vejic) postane z vejicami splošna: (e) *Les ouvriers qui étaient mécontents ont fait la grève.* Semantični primer z vejicami se nanaša na vse delavce, medtem ko skladenjski primer brez vejice zajema samo tisto skupino delavcev, ki so bili nezadovoljni. V francoščini gre za dva različna oziralna odvisnika, tisti z vejico je razlagalni oziroma nerestriktivni (subordonnée relative explicative), tisti brez vejice pa določevalni oziroma restriktivni (subordonnée relative déterminative). V zgornjem primeru (c) se vejica v francoščini postavi, če je podredni odvisni stavek na začetku stavka (spodnji primer f) oz. če gre za razlagalni oziralni odvisnik (primer d) in se ne uporablja (spodnji primer g), če je podredni odvisni stavek kratek, za glagolom oz. če gre za določevalni oziralni odvisnik kot primer (e). Tukaj je vejica vezana na mesto odvisnika glede na glavni stavek. Ravno tu je ena od težav slovenskih govorcev: transfer in razlikovanje med obema tipoma odvisnikov, razlagalnim in določevalnim. Druga težava je tudi, da pravila za vejico v slovenskem jeziku avtomatično prenesejo na francoski jezik.

- (f) *Lorsque tu auras fini, appelle-moi.*
- (g) *Appelle-moi lorsque tu auras terminé.*

V francoščini je raba vejice možna tudi pri naslednjih primerih (g'):

- (g') *Appelle-moi, lorsque tu auras terminé.*
Nous irons au théâtre, puisque tu le souhaites.

Vejica loči središče sporočila glavnega stavka (*irons au théâtre*), prinese dodatno sporočilo in čeprav ni vedno razlagalne narave, njena raba nekaj precizira ali poudarja, doda neki komentar oz. podatek. V klasičnih francoskih slovnica najdemo

večinoma primere brez vejice (*Nous irons au théâtre puisque tu le souhaites*). Novejše slovnice pa priznajo strukturo (g') (v nadaljevanju) in jo imenujejo »subordonnée adjointe« (Tanguay 2006: 71).

4.2.3 (In) kot oziroma kombinacija priredja in podredja

V slovenščini je *kot* deklariran kot podredni veznik in se uporablja kot tak. Tudi francoski primerjani odvisnik *comme* uporabljamo predvsem pri podredju. V kombinacijah z *in* se med *in* in *kot* včasih vrine vejica, kar je s francoskega vidika neobičajno. V slovenščini sta glede tega operativni dve pravili; pravopisno pravilo za sestavljanje veznikov veleva, da »/k/adar prideta skupaj priredni in podredni veznik pred vmesnim odvisnikom, pišemo vejico samo pred prvim veznikom« (SP 2001, § 328: 39). Poleg tega pa se sopostavlja še pravilo, da se v slovenščini pri vrinjenih stavkih vedno uporablja vejica, v francoščini pa je neobičajno, da se ločilo postavi med dva veznika. Poglejmo spodnji primer:

Osnova njihovega vladanja je bila laž ter nasilje do drugače mislečih in, kot bi dejal Jože Pučnik, »če so nam lagali desetletja, ne vem, zakaj bi jim verjeli danes«. (<http://www.reporter.si/poslanec-franc-breznik-sds-bosta-la%C5%BE-sprenevedanje-premagala-resnico/22153>)

V slovenščini torej pri vrinjenih stavkih pred *kot* postavimo vejico. V francoščini velja isto pravilo (... , *comme la Fnac*, ...), kar je razvidno tudi iz primera d) spodaj. Razlika pa je, da je pri podredju vejica lahko postavljena samo pred »et comme«, kadar nekaj v stavku poudarjamo: (primer a) *A ce sujet, et comme l'a indiqué le Premier ministre devant le Parlement*, (...).

Spodnji primeri kažejo, da v francoščini vejico uporabimo po odvisniku, če odvisnik *comme* začenja poved (primer č) ali uvaja vmesni vrinjen stavek (primer d) oz. primerjalni odvisnik v končni poziciji (primer e):

- (č) *Comme l'affirme le PS, la Manif pour tous se situe-t-elle hors du champ républicain ?* (*Le Figaro*, 3.2.2014)
- (d) *En effet, il conteste le fait que, comme l'affirme M. Moscovici, Jérôme Cahuzac n'ait pas été associé au processus de rédaction de la demande d'entraide.* (*Le Monde*, 25.7.2013)
- (e) *Qu'il s'agisse des attentats du 11 septembre 2001 ou du manque d'infrastructures en Mauritanie, de l'esclavage ou de la pauvreté dans le monde, le mot est brandi, comme une explication suprême.* (Le bac, option complot, *Le Monde*, 20.04.2014)

V slovenščini se veznik *kot* lahko uporablja med dvema stavkoma, lahko pa tudi v nestavčni besedni zvezi. Na *kot* in vejico nas pravopis opozori, da ob obravnavi

vejice med nadrednim in odvisnim stavkom, »/t/o vejico pišemo tudi, ko gre za primerjalni odvisnik s kot, kakor ipd.« (SP 2001, § 325: 38), in da »Pred primerjalnimi kakor, kot, ko /.../ vejice ne pišemo, če veznik ne uvaja odvisnika z izraženo osebno glagolsko obliko« (ibid., § 330: 39). Vejico pišemo samo, če *kot* uvaja odvisnik z izraženo osebno glagolsko obliko. Podobno je tudi pri drugih veznikih. Vendar v francoščini prislovni odvisnik *comme* lahko izraža tudi istodobnost oz. vzročnost v določenem trenutku in v tem primeru ne rabi vejice.

5 ZAKLJUČKI

Kratka analiza splošne rabe vejice v francoščini in slovenščini je pokazala da je vejica v francoščini, predvsem pri podredju, manj uporabljena kot v slovenščini. Teoretični pogled kaže tudi, da je francoska vejica, čeprav večfunkcijska, tako kot slovenska predvsem skladenjska. Lahko sklepamo, da pri skladenjski vejici ni večjih pomembnih odstopanj med slovenščino in francoščino, razen pri podredju: (A) v nasprotju s slovenskim, kadar je stavek kratek, francoski oziralni odvisnik ne rabi vejice (*Berem knjigo, ki si mi jo posodil/ Je lis le livre que tu m'as prêté*). Tako pri priredju kot pri podredju opažamo, da je razlika najbolj značilna pri semantični funkciji vejice, kadar je pomen lahko dvoumen (B): npr. pri stavku *J'ai ramassé la photo de ma Grand-mère, qui était tombée par terre*, je vejica nujna in razlagalne narave, ker želimo poudariti, da odnosnica je slika (babičina slika). Razlika je tudi, kadar stavka nista pomensko enaka (C): *Je le ferai comme je l'ai promis* (1) ali *Je le ferai, comme je l'ai promis* (2). Ugotovili smo, da primerjalni veznik *kot* tako v slovenščini kot v francoščini podredni, predvsem pa da je pri navedenih primerih (1 in 2) pomen dvojni: (1) *Naredil bom natančno tako, kot sem obljubil* in (2) *Držal bom besedo*. Torej pri prevajanju napačna raba vejica lahko pripelje do drugačnega pomena v ciljnem besedilu kot pri izvorniku. Isto pravilo oz. ista razlika velja za prilastkov odvisnik, kjer razlagalna vejica v francoščini poda novo informacijo, medtem ko je določevalna vejica bolj restriktivne narave:

Les employés qui étaient en grève n'ont pas déjeuné à la cantine (1') /*Les employés, qui étaient en grève, n'ont pas déjeuné à la cantine* (2').

Če gledamo oba primera, število uslužbencev ni enako. Pri prvi povedi (1') je pomen določenega člana odvisen od vsebine oziralnega odvisnika, ki sledi samostalniku (*Les employés = certains employés*). Oziralni odvisnik zmanjša pomensko polje svojega antecedenta: niso zajeti vsi uslužbenci, ampak samo tisti, ki stavkajo. V drugi povedi (2') določeni člen *Les* pomeni vsi uslužbenci, torej »noben uslužbenec ni kosil v menzi, ker so (vsi) stavkali«. Oziralni odvisnik nekaj precizira in poda fakultativen podatek. Odvisnik je sicer razlagalen, izraža vzročno zvezo, ampak lahko razumemo tudi to kot protivnost: »(...) *qui pourtant étaient en grève*«.

Večletne izkušnje pri popravljanju prevodov iz slovenščine v francoščino nam omogočajo trditi, da so vzroki za napačno rabo vejice pri študentih pri odstopanjih (A) interference s slovenščino, medtem ko gre pri odstopanjih (B) in (C) verjetno slabo poznavanje francoskih pravopisnih pravil.

Če smo o vejici povedali veliko, to še zdaleč ni vse. Celovitejša analiza bi zahtevala širši primerljivi korpus, da bi izluščili in lahko natančno primerjali ostale vloge oz. funkcije vejice (semantična, komunikacijska, prozodična, stilistična, itd.) in tudi natančneje analizirali odstopanja od norme.

Bibliografija

Literatura

- Cedilnik, Danica, 1995: *Cikcak po pravopisu, Za boljšo slovenščino na delovnem mestu*. Žalec: Sledi.
- Dermol Hvala, Hedvika, 2002: Lektorjeva skrb za jezik. *Nacionalno, regionalno, provincialno*. Zbornik s kongresa v Mariboru. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 155–156.
- Drillon, Jacques, 1991: *Traité de la ponctuation française*. Pariz: Gallimard.
- Grevisse Maurice, Goosse, André, 2008: *Le bon usage*. Bruselj: de Boeck Université.
- Jaffré, Jean-Pierre, 1991: La ponctuation de français : études linguistiques et contemporaines. *Pratiques* 70. Metz : CRESEF. 61–84.
- Jereb, Elza, 2009: *Francoska slovnica po naše*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Kalin Golob, Monika, 2001: *Jezikovne reže*. Ljubljana: GV Revije.
- Korošec, Tomo, 1994: Nekaj kazalnikov o znanju pisane knjižne slovenščine pri slovenskih srednješolcih. *Traditiones* 23. 297–309.
- Korošec, Tomo, 2002: Sovretovi nepravilni relativniki. *Nacionalno, regionalno, provincialno*, Zbornik s kongresa v Mariboru. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 42–51.
- Korošec, Tomo, 2003: K pravilom za skladenjsko vejico v Slovenskem pravopisu 2001. *Slavistična revija* 51 (2). 247–266.
- Majdič, Viktor, 2004: *Pogledi na jezik, Razprave in članki o slovenskem jeziku*. Ljubljana: Debora.
- Moljk, Fanči, 1991: *Vesela šola slovenščine*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pavlin Povodnik, Marta, 1993: *Skladnja, Priročnik z vajami*. Ljubljana: Jutro.
- Skaza, Jožef, 2000: *EPIS – pravopisni priročnik*. Dobrna: Eknjiga.
- Slovenski pravopis*, 2003/2001: Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Tanguay, Bernard, 2006: *L'art de ponctuer*. Canada: Ed. Québec Amérique.

- Toporišič, Jože, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Védénina, Liudmila G., 1980: La triple fonction de la ponctuation dans la phrase : syntaxique, communicative et sémantique. *Langue française* 45. 60–66.
- Žagar, France, 2001: *Slovenska slovnica in jezikovna vadnica*. Maribor: Založba Obzorja.

Korpus

- <http://www.bvlife.net/client/index.php?table=articles&ID=22> (Dostop, 14. 4. 2014)
- <http://sylviaperreault.com/contact/politique-sur-la-protection-de-la-vie-privee-sur-nos-sites-web.html> (Dostop, 14. 4. 2014)
- <http://www.mojedelo.com/pogoji-uporabe> (Dostop, 14. 4. 2014)
- http://www.lemonde.fr/service/conditions_generales_de_vente.html (Dostop, 14. 4. 2014)
- <http://optika24.si/kakovost> (Dostop, 14. 4. 2014)
- Leban, Andrej, 2013 : Lešnik Slovincem predstavil razred S. *Žurnal24*, 6. september.
- Lamartine, *Méditations poétiques*, Pariz: Librairie Grecque-Latine-Allemande, 1820
- Mignot, Elisa, 2014: Le bac, option complot. *Le Monde*, 20. april. Education.
- Peterman, Marjana, 2014: Ribje olje. *VIP*, april. 31
- Rousseau, Christine, 2014: Marjolaine Boutet : « Il y a un désir du public de s'éloigner du côté clinquant des séries du type "Les Experts" ». *Le Monde*, 18. april. Culture.
- Siclier, Sylvain, 2014: Voyage aux pays des magasins de disques. *Le Monde*, 19. april. Culture.
- Vulser, Nicole, 2014: Le chasseur haut de gamme ManBow veut rénover son réseau et s'internationaliser. *Le Monde*, 19. april. Economie.
- 2013: Deux ans que je cherche dans le coin mais sans succès, *Le Parisien*, 26. april. Actualités.
- 2013: Commission Cahuzac : rendez-vous (ou non) à la rentrée pour Ayrault. *Le Monde*, 25. julij. Politique.
- 2014: Comme l'affirme le PS, la Manif pour tous se situe-t-elle hors du champ républicain ? *Le Figaro*, 3. februar. Politique.
- 2014: Poslanec Franc Breznik, SDS: Bosta laž in sprenevedanje premagala resnico? Reporter, 6. februar.
- 2014: NBA : les cadors en difficulté en début de play-offs. *Le Monde*, 20. april. Sport.
- 2014: Boulevard du Bitcoin. *Le Monde*, 20. april. Actualités.
- 2014: Le bac, option complot, *Le Monde*, 20. april. Actualités.